

МАМЛАКАТИМИЗДА ЧЕТ ТИЛЛАРИГА БЕРИЛАЁТГАН ЭЪТИБОР ВА ИНГЛИЗ ТИЛИНИ ЎРГАНИШНИНГ АҲАМИЯТИ

Хамидова Хилола Шамансуровна

И. Каримов номидаги тошкент давлат техника университети

Амалий инглиз тили кафедраси Катта уқитувчиси

АННОТАЦИЯ

Ушбу мақолада Бугунги кунда мамлакатимизда чет тилларига берилятган эътибор ва олиб борилаётган ислохотлар ҳамда чет тилини бугунги кундаги зарурати тахлил қилинган. Ҳамда инглиз тили ўрганишида бошқа фанларнинг аҳамияти фанлараро алоқалар доирасида педагоглар томонидан инглиз тилини ўзлаштиришида энг яхши натижаларга эришишининг энг қулай усулларини излаш зарурлиги асослаб берилганлиги.

Калит сўзлар: *Мотивация, фанлараро алоқадорлик, маданиятлар диалоги, фанлар тизими, дидактик мақсад, информацион жараён.*

ABSTRACT

This article provides information about the attention paid to foreign languages in our country today. The ongoing reforms and the need for a foreign language today. At the same time, the importance of other subjects in learning English is justified by the need for pedagogues to search for the most convenient ways to achieve the best results in learning English within the framework of interdisciplinary relations.

Key words: *Motivation, interdisciplinarity, dialogue of cultures, system of disciplines, didactic purpose, informational process.*

КИРИШ

Президентимизнинг Олий Мажлисга мурожаатномасида таълим соҳасида бошлаган ислохотларимизни давом эттиришимиз, таълим даргоҳларига бориб, ўқитувчи ва мураббийлар билан кўпроқ мулоқот қилиб, ўқув-тарбия ишлари сифатини ошириш бўйича улар қўйган масалаларни биргаликда ҳал этишимиз кераклиги алоҳида таъкидланди.

Таълим сифатини ошириш, хорижий тилларни ўқитишни ривожлантириш, ўқувчи ёшларнинг хорижий тилларни ўрганиш бўйича кўникма ва малакаларини ошириш давлат сиёсатининг таълим соҳасидаги устувор вазифалардан бирига айланди. Болаларимиз мактабдан она тили ва чет тилларини пухта ўзлаштириб, компьютерда ишлашни ўрганиб чиқиши зарур. Ўқитиш назарияси ва амалиёти ривожланишининг ҳозирги босқичида касб мактабини ўқувчиларининг таълим фаолияти учун мотивларни яратиш масаласи ҳақли равишда марказий масалалардан бири ҳисобланади. Ўқитишнинг сифати кўп жihatдан унинг

Ўқувчилар кўз ўнгида қанчалик рағбатлантирилишига боғлиқ. Мотивация муаммоси, айниқса, мулоқотга табиий эҳтиёж ёъқлигида муҳимдир. Шу сабабли, чет тили ўқитувчиси учун касб мактаби ўқувчиларининг қизиқиши нафақат уларнинг иш натижаларига, балки ушбу натижага эришиш жараёнида ҳам муҳимдир. Касб мактаби ўқувчиларининг ўқув фаолияти мотивациясини оширишнинг захираларидан бири бу мавзулараро алоқалардан оқилона фойдаланишдир.

Фанлараро алоқадорлик - фанлар тизими ва дидактик мақсадлар туфайли ўқув режаларининг ўзаро изчиллигидир. Билимларнинг илмий табиати ва тизимлилигининг дидактик тамойиллари ўқув режасида алоҳида фанларни шундай тартибга солишни тақозо этадики, бир фанни ўрганиш бошқа фанларда берилган билимларга таяниши мумкин бўлади. Фанлараро алоқалар ўқувчи тарбиясига комплекс ёндашувнинг тегишли воситасидир. Ўқув дастурларида фанлараро алоқаларнинг мавжудлиги ўрта касб мактаби ўқувчиларига тушунчалар тизими ва универсал қонунлар, юқори синф ўқувчилари ўртасида эса умумий назариялар ва мураккаб муаммолар ҳақида тасаввур ҳосил қилиш имконини беради [1, 17].

МУҲОҚАМА ВА НАТИЖАЛАР

Фанлараро алоқадорлик фанни ўқитиш даражасини ва ўқувчининг илмий дунёқарашини шакллантиришдаги ролини оширади. Фанлараро алоқаларнинг ҳар хил турлари мавжуд:

- 1) маълумотик боғланишлар – ўқув фанлари орасидаги маълумотлар даражасидаги боғланишлар;
- 2) турдош субъектлар учун умумий тушунчаларни шакллантиришга қаратилган концептуал боғланишлар;
- 3) назарий боғланишлар – маълум бир фан соҳасидаги илмий билимлар тизимлари;
- 4) материалистик диалектика категорияларини акс эттирувчи фалсафий алоқалар.

“Ҳар қандай фанни ўқитишда фанлараро алоқадорлик муҳим ўрин тутаети. Улар, биринчи навбатда, янги билимларни тўлиқ идрок этиш ва тушуниш, кўникмаларни шакллантириш ва ривожлантириш учун қўллаб-қувватлаш, асос бўлиб хизмат қилади; иккинчидан, улар мавжуд лингвистик ва нутқ тажрибасини умумлаштириш ва тизимлаштиришга имкон беради ва билимларнинг тўлиқлигини таъминлайди ” (В. А. Онишук).

Ушбу масала бўйича ўрганилган материаллар инглиз тилини ўқитишда фанлараро алоқаларни амалга ошириш ёълларини таклиф қилди, аммо ҳеч бир жойда инглиз тилидаги материал муддатидан бир ёки икки йил олдин ёки ундан ҳам кўпроқ берилади, деб айтилмаган ва шунинг учун нафақат ўқитувчи қийинчиликларга дуч келади (яъни, чунки. у биринчи навбатда она тилида материални тўғри тушунтира олиши керак ва бу вақт талаб этади, бундан ташқари, бу мамнуният билан қабул қилинмайди ва эҳтимол фақат баъзи ҳолларда), балки болаларда ҳам қийинчиликларни язага келтиради. Ҳар бир ўқувчи ўз она тилини билиш асосида чет тилини ўрганиши керак.

Шуни таъкидлаш керакки, касб мактаби сиклининг фанлари мавжуд бўлиб, инглиз тилини ўргатишда уларга таяниш зарур. Она тилидан синонимлар, антонимлар, диалог, монолог, тавсиф, ривоят, мулоҳаза юритиш, нутқнинг композицион тузилиши ва бошқалар каби тушунчалар; адабиётдан - матн, фикр, асосий фикр, шеърлар, мақоллар, маталлар ва бошқаларни келтириш. тасвирий санъатдан – портрет расм, ландшафт, мавзу композицияси ўқитувчи учун асос ҳисобланади. Инглиз тилини ўқитишда фанлараро алоқалардан фойдаланиш истиқболларини яратиш лозим.

Чет тилининг бошқа ўқув фанлари билан алоқаси хилма-хил ва кўп функциялидир. Хорижий тиллар бўйича ўқув жараёнини такомиллаштиришнинг энг самарали йўллари фанлараро алоқадорликдан фойдаланиш шарти билан ўқув фанининг мазмун режасини ҳам, унинг касбий томонини ҳам такомиллаштириб тузиш талаб этилади. Шу муносабат билан чет тилининг бошқа фанлар билан фанлараро алоқаларини амалга оширишда икки йўналиш ажратилади.

Биринчи ёъналиш инглиз тилидаги мавзунини мазмунли ўқиш режасини турли фан соҳаларидан лингвистик (ва ихтисослаштирилган синфларда - тилдан ташқари) маълумотлар билан бойитиш ҳисобига кенгайтириш билан боғлиқ. Ушбу ўқув фанининг касбий томонини тавсифловчи иккинчи ёъналиш умумий таълим кўникмаларини такомиллаштиришни ўз ичига олади, бу эса чет тилида ўқишни ўргатиш самарадорлигини оширади, ўқувчиларнинг ўқув жараёнида олган билимларини янгилаш ва тизимлаштиришга қаратилган бўлади. Шунингдек уларни кейинчалик чет тили ва бошқа фанлар бўйича аудиторияда қўллашга эришилади .

Келинг, аввало ушбу муаммони ўқув фанининг мазмуни билан боғлиқ ҳолда кўриб чиқайлик. Ўқувчилар нутқини (кўшимча) лингвистик маълумотлар билан бойитиш нуқтаи назаридан чет тилининг бошқа фанлар билан алоқасига келсак, чет тилини ўқитишда ундан фойдаланишнинг иккита истиқболи муҳим:

Умумжаҳон маълумотларнинг умумий улушини ошириш ва чет тилини ўқитишнинг минтақавий жиҳатини ошириш, касб мактабида чет тилини ўқитишнинг маълумотик жиҳатини ошириш талаб этилади. Гуманитар фанлар бўйича қуйидаги фикрларни ҳисобга олган ҳолда уларнинг зарурияти кўринади. :

- биринчидан, минтақашунослик материаллари, асосан, чет тилидаги мулоқот воситаси сифатида чет тилининг ўзига хос хусусиятларини акс эттиради;

- иккинчидан, инглиз тилида ўрганилаётган тил мамлакати ҳақидаги материални ўқиётганда, ўқувчилар ўрганилаётган тил мамлакати ҳақиқати билан танишиш имкониятини сезиларли даражада оширадilar, улар бошқа фанларни ўрганишда улар билан деярли танишиш имконига эга эмаслар.

Кенг халқаро ҳамкорлик ва маданиятлар мулоқотининг замонавий даври кўрсатилаётган тил мамлакатига муносабатни қайта кўриб чиқишга, хусусан, мафкуравий ёрликлардан қочишга, унда, биринчи навбатда, дўст қиёфасини кўришга, умуминсоний қадриятларга содиқликни шакллантиришга аҳамият берилиши лозим. Турли ўқув фанларидан олинган билимларни бирлаштириш гоёси, қоида тариқасида, тарих ва адабиёт фанларидан маълумотларини (ёки ҳодисалар, уларнинг баҳолари) ўз ичига олган матнларда энг самарали амалга оширилади.

Анъанага кўра, адабиёт ва тарих инглиз тилига энг яқин фанлар қаторига киради. Бу икки субъект ўзларида умуминсоний ва аниқ тарихийликни икки билим соҳаси сифатида синтез қилиб, сўз ижодкорлари доимо ўз олдига қўйган бир қанча ахлоқий, умуминсоний муаммоларни илгари суради. Ушбу фанлар гуруҳига мусиқа, рассомлик кабилалр киради, улар ўзларининг бадий воситалари билан умумий инсоний муаммоларни ҳал қиладilar.

Яна шуни таъкидлаш керакки, субъектлараро алоқалар ва мулоқот қобилиятлари ўртасида маълум бир ўзаро боғлиқлик мавжуд. Фанлараро алоқалар ҳам коммуникатив малакаларни шакллантиришнинг асоси ва коммуникатив фаолиятни амалга ошириш натижасидир. Фанлараро алоқаларларнинг асосий аҳамияти шундан иборатки, улар турли дарсларда олинган барча билимларни ягона тизимга “боғлаш” ҳамда шу боғланишлар натижасида янги билимларни эгаллаш имконини беради.

Ўқувчиларга инглиз тили дарсларида бошқа фанлардан олинган маълумотларни ажратиб олиш ва қўллаш қобилиятини ўргатиш керак. Бу ўқитувчи ва психологларнинг "ўқув фаолияти доирасида ўқувчиларнинг

нафақат билимнинг ўзи, балки билим олиш усулига юналтирилганлигини шакллантириш керак" (А. К. Маркова) деган талабига жавоб беради.

Умумий таълим кўникмаларига келсак, улардан матндан маълумот олишга қаратилган ва ўқишни ахборотли жараён сифатида тавсифловчиларга биринчи навбатда аҳамият бериш лозим. Матнни семантик қисмларга бўлиш ва улардан асосий маълумотларни ажратиб кўрсатиш, асосий ва батафсил маълумотни фарқлаш қобилиятини шакллантиришга эришиш назарда тутилади. Бу ва бошқа кўникмалар инглиз тилига хос бўлган миллий ва маданий тушунчаларнинг ўзига хос хусусиятларига кириб, фанлараро ўзига хос кўникмаларни шакллантириш асосида минтақавий географик шарҳни тушуниш қобилиятини ривожлантиради. Инглиз тилидаги матнларни ўқишда тарих, география, адабиёт маълумотлари ўртасида сабабий боғланишни ўрнатиш қобилияти, синфда олинган билимларни бошқа фанларда қўллаш қобилиятини шакллантиради.

Умумтаълим ва махсус фанлараро кўникмаларни ривожлантириш билан боғлиқ ҳолда, уларни шакллантириш усуллари аниқлаш мақсадга мувофиқ бўлиб, улар ўз ичига фаоллаштириш, таққослаш ва тизимлаштиришни қамраб олади. Бу методларни ўзлаштириш ўқувчиларга инглиз тилининг бошқа фанлар билан алоқасини ўрнатиш ва амалда қўллаш имконини беради [6, 45]. Инглиз тилини ўзлаштириш жараёнида бошқа фанларга таяниш муҳимлиги ва мажбуриятини исботлаш учун кўрсатилган қоидаларни жуда ишончли деб ҳисоблаш мумкин.

Чет тилидаги нутқ фаолиятини фанлараро алоқаларга асосланган ҳолда ўзлаштириш (бу эрда касб мактаби ўқув фанлари ўртасидаги алоқа нуқталари аниқ белгиланган ва мотивацияни яратиш усуллари таклиф этилади) ўқувчиларнинг турли манфаатларига жавоб беради, уларнинг индивидуал хусусиятлари ва мойилликларини ҳисобга олишга имкон бериши табиий ҳол бўлиб, тилдан мулоқот воситаси сифатида амалий фойдаланиш учун энг қулай имкониятларни яратади. Дарсдаги амалий машғулотларни кузатиш натижасида, ўқитувчилар билан суҳбатлар фанлараро алоқалардан фойдаланиш тасодифий, эпизодик иш лаҳзалари, кам сонли ўқитувчиларнинг ноёб услубий топилмалари эканлигига ишонч ҳосил қиламиз.

Бу ҳолатни қониқарли деб бўлмайди, чунки мавжуд адабиётларда фанлараро маълумотларни ҳисобга олиш муҳимлиги таъкидланган, фанлараро алоқаларнинг таълим - тарбиявий функциялари белгилаб берилган ва энг муҳими, улардан фойдаланишнинг бир қатор ўқитиш усуллари таклиф этилган: фанлараро мазмун масалалари, фанлараро муаммоли саволлар, мураккаб

топшириқлар, фанлараро вазифалар, мураккаб кўрғазмали қуроллар, мавзулараро матнлар, мавзулараро кроссвордлар, фанлараро тестлар, фанлараро уйга вазифа ва бошқалар.

Фанлараро алоқалар самарадорлигининг психологик асослари. Фанлараро алоқаларнинг психологик асослари академик И.П.Павловнинг динамик стереотип ва иккинчи сигнал тизими ҳақидаги таълимоти билан яратилган. И.П.Павлов бош мия пўстлоғида мураккаб тизимларнинг ҳосил бўлишини билимларни ўзлаштиришнинг физиологик механизми деб ҳисоблаган. "Барча ўрганиш вақтинчалик алоқаларни шакллантиришдан иборат - бу фикр, фикрлаш, билимдир." Қоида тариқасида, ҳар хил ҳолатлар занжири билан ўзаро боғланган воқелик объектлари ва ҳодисалари инсон хотирасида ўзаро боғлиқ ҳолда пайдо бўлади. Ушбу объектлар ёки ҳодисалардан бири билан учрашган киши, бирлашма бўйича у билан боғлиқ бўлган бошқа объектни эслай олади. Ҳар бир инсон ҳаётида шундай ҳолат бўладики, у бевосита иштирок этган воқеа бутунлай унутилади.

Аммо унга эслатиш ёки битта қаҳрамоннинг ўзини эслаш кифоя, бутун воқеа унинг хотирасида қандай аниқ акс эттирилган. Ўқитишнинг муваффақияти кўп жиҳатдан ўқувчиларнинг қобилиятларини ривожлантиришга ёрдам берадиган, илгари олинган билимларни хотирада тез ва аниқ такрорлашга ёрдам берадиган ўзаро боғлиқ бўлган зарур маълумотлар, ҳодисалар сонига боғлиқ бўлади. Бу қобилиятнинг шаклланишида фанлараро алоқалар муҳим рол ўйнайди. Ҳар қандай ўрганиш янги алоқалар, уюшмалар шаклланишига тўғри келади.

Янги билимлар онгда мавжуд бўлган, ўқитиш ва тажриба натижасида олинган маълумотлар билан турли хил алоқаларга (ассоциацияларга) киради. Ўз вақтида Л.С. Вйготский ўзининг "Болалик давридаги илмий тушунчаларнинг ривожланишини ўрганиш" асарида "Умумлаштиришни ривожлантиришнинг ҳар бир янги босқичи олдинги босқичларни умумлаштиришга асосланади" деб ёзган эди. Умумлаштиришнинг янги даражаси фақат олдингиси асосида юзага келади".

Ана шу хусусиятлардан келиб чиқиб, ўқитиш шундай тузилиши керакки, янги материални яхшироқ эслаб қолиш учун ўқувчиларда илгари олинган билимларни такрорлаш қобилияти шакллантирилиши керак. Табиатда ўзаро боғланган нарса ёки ҳодисалар ҳам инсон хотирасида боғланган ҳолда бўлади. Хотиранинг илгари маълум бўлганлар асосида янги нарсаларни ёдлаш қобилияти фақат субъектлар ичидаги алоқалар билан чекланмаслиги керак, субъектлараро алоқалар объектга турли бурчаклардан қараш ва тизимлараро

асосда мустаҳкамроқ эслаб қолиш имконини беради. воқеликнинг бутун субъекти ёки ходисасини бирлаштириб боради. Тўлдиришнинг энг муҳим хусусиятлари ўқув материални семантик гуруҳлаш усуллари ва семантик мос ёзувлар нуқталарини тақсимлаш, аллақачон маълум бўлган нарса билан боғлиқ ҳолда ўрганилганларнинг семантик нисбати ҳисобга олиниши кераклиги билан тафсифланади.

Ривожлантирувчи таълим тизимида ўқувчиларнинг билиш фаолиятини ташкил этишнинг йўлларида бири сифатида фанлараро боғланишларни кўриш мумкин. Демак, анъанавий ўқитишда назорат фақат ўқувчиларнинг ташқи фаолияти билан амалга ошириладиган ва ривожлантирувчи таълим шароитида доимо боғлиқ бўлган фикрлаш жараёнларини бошқариш мумкин бўлган фанлараро алоқалар ўртасидаги фарқни кўриш осон. расмий билимлардан ташқарига чиқиш . Шу муносабат билан фанлараро алоқалар дидактик тамойил сифатида таълимни ривожлантириш технологияси ва методологиясига кириши, ушбу педагогик тизимнинг назорат таъсирини кучайтириши керак.

Демак, фанлараро бир қатор фанлар бо‘йича о‘қув материални танлаш ва тузилишига та‘сир этувчи, о‘қувчилар билимининг изчиллигини ошириш, о‘қитиш усуллари фаоллаштириш, та‘лимни ташкил этишнинг мураккаб шаклларида фойдаланишга ё‘налтириш, бирликни та‘минлашга қаратилган замонавий о‘қитиш тамойилига асосланган таълимни тақозо этади У ёки бу тарзда, тизимда фанлараро алоқаларни амалга ошириш касб мактаби ўқувчиларида маълум бир ходисаларни тушунтиришда ўзларини бир мавзу доирасида чекламаслик зарурлигини шакллантиришга ёрдам беради.

Жамиятимизда кейинги йиллардаги ёшларнинг анъанавий ватанпарварлик тарбияси аста-секин йўқолиб бораётганини тасдиқловчи воқеаларни ҳисобга олиб, тарбия жараёнининг асосий тамойилларидан бири бўлган маънавий-ахлоқий тарбияга алоҳида эътибор қаратмоқчимиз.

Инглиз тили, тарих, ижтимоий фанлар ва маҳаллий тарих фанларининг алоқаси. Шахснинг маънавий қадриятларини шакллантиришнинг муҳим омили касб мактаби таълими мазмунини инсонпарварлаштиришдир. Бу масалада муҳим жиҳат миллий маданиятга ё‘налтирилганликдир. Ватан маданияти, тарихи, ўлкашунослигини ўрганиш чет тили ва маданиятини ўқитишнинг ажралмас қисмидир, чунки бу чет эл маданиятини тушунишнинг калитидир.

“Ватан” тушунчаси жойнинг тарихини билишдан бошланади: инсон яшайдиган қишлоқ ёки шаҳар. У ўз она юртининг анъаналарини билиши ва ҳурмат қилиши керак. Кўпинча инглиз тили дарсларида ушбу мавзуларни муҳокама қилар эканмиз, биз болалар Англия ёки Америка ҳақида кўпроқ

маълумотга эга бўлишлари ва уларни, масалан, ўз шаҳарлари ҳақида эмас, балки чет тилида етказишга қодир эканлигига дуч келасиз.

Ҳатто ўз она юртининг тарихи ва маданияти ҳақида ўлкашунослик дарсларида ёки умуман мамлакат тарихи ва маданияти тўғрисида тарих, ижтимоий фанлар дарсларида олинган маълум билимларга эга бўлса ҳам, ўқувчилар бу ҳақда гапира олмайдилар. у чет тилида, эҳтимол, биринчи навбатда, кичик луғат, шунингдек, бу билимга талаб ёқлиги сабабдир. Узоқ вақт давомида инглиз тилидаги ушбу маданий материалга эҳтиёж қолмади. Айни пайтда хорижлик сайёҳлар, ишбилармонлар, ҳамкасбларга мамлакатимиз ҳақида очик гапириб бериш имконияти мавжуд. Қолаверса, ҳозир кўп одамлар хорижга хизмат сафари, ўқиш ва дам олиш учун кетмоқда. Ва савол: "Бизга шаҳрингиз, мамлакатингиз ҳақида гапириб беринг?" – дея мурожаат қилишади, касб мактаби ўқувчилар луғатида фақат "Тошкент - Ватанимиз пойтахти" мавзусида маълумотлар мавжуд.

Ўқувчилар деярли ҳар қандай мавзуда бошқа фанлардан олинган билимларга мурожаат қилишлари кераклигига кўникса, бу қизиқарли ва таниш бўлиб қабул қилинади. Кейин ёшларнинг ўзлари муаммони ҳал қилиш, саволларга жавоб бериш, у ёки бу ҳодисани тушунтириш учун ўз билимларидан фойдаланишни ўргана бошлайдилар. Демак, фанлараро боғланишлар ўқув жараёнини мақсадли тизим сифатида ташкил этишнинг зарурий шарти ҳисобланади.

ХУЛОСА

Хулоса қилиш мумкинки, бир фан бўйича билимларни ўзлаштириб, бошқасини ўзлаштириш усулини ўзлаштириш жараёнида ўқувчиларнинг аналитик-синтетик фаолиятига маълум масалаларни ечишда кўпроқ мақсадлилики киритади, мустақил иш усулларининг фаоллигини оширади, яхши билим олишини таъминлайди. Ақлий фаолиятни ташкил этиш ва ниҳоят, умумий ва хусусий муаммоларни ҳал қилишда мантиқий кетмакетликни ишлаб чиқишга ёрдам бўлади. Улар ўқитишга комплекс ёндашув ва унинг таълим билан бирлигини мустаҳкамлаш воситаси сифатида намоён бўлади. Ўқувчиларнинг ўқув фаолиятида фанлараро алоқаларни амалга оширишни фаоллаштириш, билимларни тизимлаштириш, мустақил фикрлаш ва когнитив қизиқишни шакллантиришнинг дидактик шарти бўлиб хизмат қилади.

REFERENCES

1. Бердичевский, А. Л. Содержание обучения иностранному языку на основе базовой культуры личности // Иностранные языки в школе. – 2004. – № 2.

2. Волкова, Н. В. Детский праздник (Ин тхеворлд оф Энглиш сонгс анд поэмс) // Иностранные языки в школе. – 1997. –№ 4.
3. Расулов, Х. М. (2020). ТЕХНОЛОГИИ ОБЪЯСНИТЕЛЬНО-РЕПРОДУКТИВНОГО ОБУЧЕНИЯ. *Актуальные проблемы гуманитарных и естественных наук*, (3), 45-49.
4. Расулов, Х. М. (2020). Jamoatchilik nazorati va rahbar kadrlar faoliyati siyosiy-huquqiy madaniyat ifodasi sifatida. *Журнал Социальных Исследований*, 3(4).
5. Hakim, R. (2021). Political and Legal Culture-the Factors of Stability of the Political and Legal System. *Бюллетень науки и практики*, 7(3), 281-286.
6. Расулов, Х. М. (2022). МАЪНАВИЙ ТАРҒИБОТДА ИЛҒОР ХОРИЖИЙ ТАЖРИБАЛАР. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2(10-2), 818-826.
7. Расулов, Х. М. (2020). Шарқ ва ғарб: сиёсий ва ҳуқуқий маданият компонентлари уйғунлиги. *ВЗГЛЯД В ПРОШЛОЕ*, (SI-1№ 3).
8. Расулов, Х. (2022). Сиёсат–маданият, ҳодиса ва фан сифатида. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2(7), 691-702.
9. Mamanovich, R. H. (2021). Civil Society: Prosperities of Decentralization in Management. *Middle European Scientific Bulletin*, 18, 359-362.
10. Mamanovich, R. H. (2022). The mass media as a subject of political and legal propaganda. *European International Journal of Multidisciplinary Research and Management Studies*, 2(10), 122-128.